In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

ग्रहयज्ञमतो वक्ष्ये तत्र निमित्तानि लक्षयेद्वेद्याम् ।
भङ्गो मानोनायां दिग्भ्रष्टायामसिद्धिश्च ॥ १ ॥

नगरपुरोहितदेवीसेनापतिपार्थिवक्षयं कुरुते ।
ग्नाग्दक्षिणापरोत्तरमध्यमभागेषु या विकला ॥ २ ॥

तत्रार्चा ताम्रमयी सवितुः पालाशिका स्रुक्समिधः ।
आ कृष्णेति च मन्त्रो रक्ता गन्धाः सहागुरणाः ॥ ३ ॥

माषातसीतिलांश्चार्कसमुद्गचणकान् विहाय भोज्यविधिः ।
वकुलार्कागस्त्यपलाशशल्लकीकुसुमपूजा च ॥ ४ ॥

अष्टशतसंमितेभ्यो विप्रेभ्यो दक्षिणाहितामिभ्यः ।
देया वृषकनकमही सहस्रकिरणं (स)मुद्दिश्य ॥ ५ ॥ (सूर्यः)

न्यग्रोधात् स्रुक्समिधः स्फटिकादर्चा च शीतगोः कार्या ।
शैलेयकनखवर्ज्या गन्धाः कुसुमानि च सितानि ॥ ६ ॥

गोधूमशालियावरवण्डगोपयःपूर्वमशनमथ मन्त्रः ।
आप्यायस्वेति भवेच्चातुर्वेदाय दद्याच्च ॥ ७ ॥

मणिमुक्ताक्षौमहिरण्यसंयुतां श्वेततुल्यवत्साङ्गाम् ।
रजतशफविषाणां क्षीरिणीं च तु हिमांशुमुद्दिश्य ॥ ८ ॥ (चन्द्रः)

Testimonia :

1-2 cited by Utpala on *BS* 43, 14 3-5 cited by Utpala on *BS* 47, 29-33

Apparatus

1d द्विगरुपाया° M 3a °मय° Utpala 3b पालाशिकी Utpala च त्रुसमिद्धः M, समित् स्रुक् च Utpala 3c च om B 3c सहागरुणा M, सहागुरुणा B Utpala. 4a माया° B °तसीतिला: श्वकं B, °तसीतिलाल्वक° Utpala, च शाड्वल° M, 4b समुद्गक्षणकान् B, समुद्गलग्गान् M, °मुद्गान् चणकान् Utpala 4c °र्कागस्ति° M 4d °शल्यकी° Utpala, °नुल्यकी° M. 5a °सस्रिते° Utpala, °म्मिते° B 5d ग° Utpala 6a स्त्रीक्यमिघः B, सक्समिघः M 6c °नग° B 7a °नाव° B 8d तुहिनांशु BM

रक्तकरवीरसमिधो रक्ता गन्धाश्च चन्दनात् प्रतिमा ।
मन्त्रश्चाग्निर्मूर्धेत्यशनं गुडपष्टिकप्रायम् ॥ ९ ॥

ताम्रकनकप्रवालौर्णिकानि देयानि दक्षिणा चास्य ।
उद्दिश्य धरातनयं छन्दोगेभ्यो व्रतस्थेभ्यः ॥ १० ॥ मं(गलः)

मन्त्रश्चोद्बुध्यस्वेत्यादि प्रतिमा च युक्तिलोहमयी ।
स्रुक्समिधश्च मधूकादथवा चान्द्रेरपामार्गात् ॥ ११ ॥

युक्तिप्राया गन्धाः कालीयककुङ्कुमप्रियंग्वाद्याः ।
कुसुमानि मालतीवकुलतिलकमदयन्तिकादीनि ॥ १२ ॥

भोज्यं मसुरतिलशालिमुद्गचणकादि दक्षिणा स्वच्छश्च ।
सरजतमणिर्व्रतिभ्यश्चान्द्रेरार्यवैणेभ्यश्च ॥ १३ ॥ बु(धः)

अश्वत्थ्यर्जुनसमिधः कनकार्चा त्वभिवर्जिता गन्धाः ।
पीतकुसुमानि च गुरोर्भोज्यं तिलमुद्गचणकानि ॥ १४ ॥

बृहद्वृग्भ्य एकवर्णं मध्यमवयसं तुरङ्गमं दद्यात् ।
शृङ्गीसुवर्णयुक्तं बृहस्पतेश्चेति गुरोर्मन्त्रः ॥ १५ ॥ बृ(हस्पतिः)

रजतार्चा मदनीया गन्धाः कुसुमानि चित्रसुरभीणि ।
पनसोदुम्बरसमिधो भोज्यं वृष्यं च भृगुसूनोः ॥ १६ ॥

अन्नात् परिस्रुताद्यो मन्त्रः स्त्रीकर्कशास्त्वलङ्काराः ।
अध्वर्युभ्यो देया द्वात्रिंशद्भ्यः तदर्हेभ्यः ॥ १७ ॥ शु(क्रः)

Apparatus :

9d °गुल° M 10d छंदोर्भ्यो B मं om. M 11a °स्वेत्या° om. M °ति M 11b प्रतिमाप्य तु शक्ति° M 11c स्त्रीक्यमिघश्च B 12b कालेयक° M °प्रियंग्याद्याः B 13a मसुरं तलशालि° B, मसूरतिल° M 13b/14b स्वच्छश्च to °वर्जिता om. M 13b श्वत्तरः B 14a अश्वत्थीर्जुन° B 14c च om. B 14d तिलमाषमुद्ग° B °वटकादि M 15a बहगभ्य B, बह्विभ्य M 15d बृहस्पतेयति B, बृहस्पते इति M बृ om. M 17a अन्ना M 17a-b °स्रुतो मंत्रो दक्षिणा स्त्री° B 17d °तन्येभ्यः B शु om. M

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

शालशमीस्रुक्समिधः शन्नो देवीति भास्करेर्मन्त्रः ।
लोहार्चा शैलेयकमुस्तकशुक्त्युत्कटा गन्धाः ॥ १८ ॥
गिरिकर्णिकातसीस्पन्दनांजनादीनि कृष्णपुष्पाणि ।
अशनानि कृष्णतिलमाषचणकनिष्पावमुख्यानि ॥ १९ ॥
प्रेष्यामतीतवयसां त्रप्वंजनसीसकृष्णलोहयुताम् ।
दद्यादुद्दिश्यार्किं वृषलीपतिवृद्धमूर्खेभ्यः ॥ २० ॥ श(निः)
वैभीतस्रुक्समिधो राहोर्होमेऽथवा भवेद्वर्वा ।
मन्त्रश्च कया नश्चित्रपूर्वकोऽर्चा च नागमयी ॥ २१ ॥
उद्दिश्य सैंहिकेयं महिषं प्रतिपादयेत् सुवृद्धेभ्यः ।
विप्रेभ्य इति यदन्यत् तत्सर्वं सूर्यपुत्रसमम् ॥ २२ ॥ (राहुः)
केतोः कांस्यप्रतिमा केतुं कृण्वन्न केतवे मन्त्रः ।
आरण्यकुसुमपूजा स्रुक्समिधः खदिरकुशमय्यः ॥ २३ ॥
मांसौदनमशनं ब्रह्मबन्धुवर्गस्य दक्षिणा देया ।
प्रहरणफल्गुद्रव्याणि चैवं केतुं समुद्दिश्य ॥ २४ ॥ (केतुः)
(इति) बृहद्यात्रायां ग्रहयज्ञाध्यायोऽष्टादशः ॥ ३३३ ॥

कृत्वैवं ग्रहपूजामृचा ततश्चाग्निलिङ्गया जुहुयात् ।
श्लोकांश्चाप्सिन्नर्थे काश्यपमुनिचोदितान् वक्ष्ये ॥ १ ॥
ततोऽप्रतिरथं कृत्स्नं यात्रालिङ्गं च यद्भवेत् ।
आयुष्यमभयं चैव सर्वं चैवापराजितम् ॥ २ ॥

Apparatus :

18c लोहादर्चा M 18c-d शैलेयमुस्तकशंत्यु° B, शैलेयमुस्ताशुक्त्यु° M 19b °दी° om. M 19c भोज्यानि 19d °निस्याप° B, °निष्वाप° M 20a प्रेष्यमतीतवयसं M 20b रूपाञ्जनकृष्णलोहयुतं M 20d श om. M 21a वैभीतिक्यः स° B, वैभीतत्यस्रुक्स° M 21b भवेद् om. M 21c °श्च om. B 22b प्रवृद्धेभ्यः M 23a कांसा° B, कांसि° M 23d °मय्यः B 24a मांसोत्तर° M 24d चैवं om. M केतुमुद्दिश्य M Col. om. M

1c °र्चा om. B 1d कश्यप° B 2d चेति पराजितः M

शर्मवर्मगणं चैव तथा स्वस्त्ययनं गणम् ।
एतान् पञ्चगणान् हुत्वा संस्थाप्याग्निं यथाविधि ॥ ३ ॥
भूत भूतेति च गणं यत्ते चन्द्रस्तथैव च ।
ऐन्द्रो गणस्तथा चान्द्रो मन्त्राशीःसूक्तमेव च ॥ ४ ॥
भूयो भूयस्तथा ज्वालां संस्पृश्याथ पुरोहितः ।
स्पृशेच्च नृपतिं मन्त्रैरुच्चैर्न्यूयात् पुनः पुनः ॥ ५ ॥
चक्षुर्दः प्राणदश्चापि वर्चोदश्च भव प्रभो ।
अनाधृष्यतमश्चासि यथा त्वं हव्यवाहन ॥ ६ ॥
शात्रवाणां तथा राजाप्यनाधृष्यो भवत्ययम् ।
हूयमाने निमित्तानि वक्ष्याम्यहमतः परम् ॥ ७ ॥
कम्पोत्कांसविजृम्भणप्रचलनस्वेदाश्रुपातक्षुधो-
द्गारार्घं च पुरोधसः स्मृतिविपच्चानिष्टमन्यच्छुभम् ।
आज्यं केशपिपीलिकामलयुतं सत्त्वावलीढं च यत्
तन्नेष्टं शुभमन्ययोपकरणं द्रव्याण्यनूनानि च ॥ ८ ॥
उत्थाय स्वयमुज्ज्वलार्चिरनलः स्वाहावसाने हवि-
र्मुक्ते देहसुखः प्रदक्षिणगतिः स्निग्धो महान् संहतः ।
निर्धूमः सुरभिः स्फुलिङ्गरहितो यात्रानुलोमो मृदु-
र्मुक्तेन्दीवरकांचनद्युतिघरो यातुर्जयं शंसति ॥ ९ ॥

Testimonia

8-10 cited by Utpala on *BS* 43, 14

Apparatus :

3a शर्मवर्मगणक्षेत्र M 3c एकत्वं च गणान् हुत्वा M 4a भूत om. M भूनेति M 4a-b गणयत्ते M °न्द्रस्तथै° om. B 4d मात्रा श्री M 5a भूयस्ततो M 5c-d मंत्रैरेवं M 6a चक्षुदिः B °श्वासि B 6b वर्गेदश्च B 6c अनाधृ-ष्यतंश्वासि B °तमाश्वासि M 7b °प्यनाधृष्यो B, त्वनायुष्यो M 7c यजमाने M 8a कम्पोच्छ्वास° Utpala °प्रविचित° M °वातक्षुता M, °याताः युतं B 8b गाद्गर्थं B, गात् गर्थं M स्तिवितिवि° M °मन्वत्क्षुभम् B 8c °वलीढं M 8d °मन्वयो° B, °मन्यतो° M च M Utpala, गा B 9b °सुख° Utpala, °सुखं M 9c स्रुगतिः B 9d कुंदेंदीवर° B वह्निःप्रियं यच्छति Utpala

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

इष्टद्रव्यघटातपत्रतुरगश्रीवृक्षशैलाकृति-
भेर्यब्दोदधिदुन्दुभीभशकटस्निग्धस्वनः पूजितः ।
नेष्टः प्रोक्तविपर्ययो हुतवहः स्निग्धोऽन्यथापीष्टदः
सन्येऽङ्गे नृपतिं दहन्नतिहितः शेषं च लोकाद्वदेत् ॥ १० ॥

इति बृहद्यात्रायामग्निलक्षणाध्याय एकोनविंशः ॥ ३४३ ॥

व्रजेद्दिगीशं हृदये निवेश्य यथेन्द्रमैन्द्यामपराश्च तद्वत् ।
सुशुक्लमाल्याम्बरभूषणरेन्द्रो विसर्जयेद्दक्षिणपादमादौ ॥ १ ॥

सितातपत्रो मणिरत्नशोभः प्रधूयमानैः सितचामरैश्च ।
जयस्वनापूरितराजमार्गो द्विजेन्द्रमन्त्राभिविवृद्धतेजाः ॥ २ ॥

कन्याणनामसचिवाप्तजनायुधीय-
दैवज्ञविप्रजनकंचुकिमाध्यसंस्थः ।
द्वात्रिंशतं समुपगम्य पदानि भूमौ
प्रागादि नागरथवाजिनरैः प्रयायात् ॥ ३ ॥

इति बृहद्यात्रायां प्रस्थानिकाध्यायो विंशतितमः ॥ ३४६ ॥

10b मेयम्मो° M °स्वनैः Utpala 10c °विपर्यये Utpala ऽन्ययानेष्टदः M 10d नृपतेर्दह° Utpala °ऋपि हितः M Col. इति om. B

इति महायात्रायां गृह्यशाध्यायः सप्तदशः M

Tetimonia

3 cited by Govinda on *MO* 11, 89 3d cited by Govinda on *MO* 11, 90

Apparatus :

1b °मैन्द्यम° M 2a घृतातपत्रो M 2a-b °शोभितो विधूयमायैः M 2d °भिविशुद्धतेजाः M 3a कल्याणनर्म° M °सचिदाप्त° B 3b °कांचिक° M 3c द्वात्रिंशकं M 3d प्रागादिताथ रथ° M °नरैस्तु यायात् Govinda Col. इति om. B इति महायात्रायां अभिनिर्गमो नाम अष्टादशोऽध्यायः M

माभूत् प्रसङ्गादतिविस्तरोऽत्र गजाश्वपुंलक्षणदर्शनेषु ।
निमित्तमात्रं कथयाम्यतोऽहं प्रयाणकालोपयिकं नृपाणाम् ॥ १ ॥

ताम्रौष्ठतालुवदनाः कलविङ्कनेत्राः
स्निग्धोन्नताग्रदशनाः पृथुलायतास्याः ।
चापोन्नतायतनिगूढनिमग्नवंशा-
स्तन्वेकरोमचितकूर्मसमानकुम्भाः ॥ २ ॥

विस्तीर्णकर्णहनुनाभिललाटगुह्याः कूर्मोन्नतैर्द्विनवविंशतिभिर्नखैश्च ।
रेखात्रयोपचितवृत्तकराः सुवाला धन्याः सुगन्धिमदपुष्करमास्ताश्च ॥ ३ ॥

दीर्घाङ्गुलिरक्तपुष्कराः सजलाम्भोदनिनादबृंहिणः ।
बृहदायतवृत्तकंधरा धन्या भूमिपतेर्मताङ्गजाः ॥ ४ ॥

निर्मदाभ्यधिकहीननखाङ्गान् कुब्जवामनकमेषविषाणाम् ।
दृश्यकोशफलपुष्करहीनान् श्यावनीलशवलासितताल्वन् ॥ ५ ॥

स्वल्पवक्त्ररुहमल्कुणखण्डान् हस्तिनीं च गजलक्षणयुक्ताम् ।
गर्भिणीं च नृपतिः परदेशं प्रापयेदतिविरूपफलास्ते ॥ ६ ॥

दत्तमूलपरिणाहदीर्घतां द्विः प्रमुच्य परतोऽस्य कल्पयेत् ।
श्यावपूतिमलरक्तदर्शनं पापसत्त्वसदृशं च पापदम् ॥ ७ ॥

पार्थिवोपकरणाकृतिं यदा चिह्नमुद्वहति कल्पिते रदे ।
श्रीजयार्थबलवृद्धयस्तदा स्निग्धशुक्लरुचिराश्च शोभनाः ॥ ८ ॥

Testimonia

1. cited by Utpala on *BY* 13, 10 2-10 equal *YY* 13, 1-9 7 cited by Utpala on *BS* 93, 1 8 cited by Utpala on *BS* 93, 7

Apparatus:

1a °स्तरो om. B 1a-b °विस्तरोरगजाश्वपंलक्षणदर्शनेषु Utpala 1b गजाश्व पुं° M, गजाश्वपु° B °दर्शनेन B 2a °तलदशनाः M कलविंग° B, कलपिङ्ग° M 3b °द्वर्नलविंशति° M 5a °नखांशान् M 5d श्याम° M 6a °वक्त्रकरमेष-विषाणान् M 6d °विरुद्ध° M 7b विप्रमुच्य M ऽपि Utpala 7c °मलिक्त° M 7d सर्पसत्त्व° Utpala 8a °करणाकृती M, °करणोपमं Utpala 8c श्रीवलार्थ° M 8d °शुक्ल° M °रुचिरास्तु B

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

दक्षिणे शुभमतीव शोभनं पापमप्यतिविरूपमन्यतः ।
याप्यता भवति तद्विपर्यये विस्तरोऽन्यमुनिभिः प्रकीर्तितः ॥ ९ ॥

मूलमध्यदशनाग्रसंस्थिता देवदैत्यमनुजाः क्रमात्ततः ।
स्फीतमध्यपरिपेलवं फलं शीघ्रमध्यचिरकालसम्भवम् ॥ १० ॥

दत्तभङ्गफलमत्र दक्षिणे भूपदेशबलविद्रवप्रदम् ।
वामतः सुतपुरोहिते भयान् हन्ति साटविकदारनायकान् ॥ ११ ॥

आदिशेदुभयभङ्गदर्शनात् पार्थिवस्य सकलं कुलक्षयम् ।
सौम्यलग्नतिथिमादिभिः शुभं वर्धतेऽशुभमतोऽन्यथा भवेत् ॥ १२ ॥

क्षीरवृक्षफलपुष्पपादपेष्वापगातटविघट्टनेन वा ।
वाममध्यरदभङ्गखण्डने शत्रुनाशकृदतोऽन्यथापरम् ॥ १३ ॥

स्खलितगतिरकस्मात् त्रस्तकर्णोऽतिदीनः
श्वसिति मृदु सुदीर्घं न्यस्तहस्तः पृथिव्याम् ।
द्रुतमुकुलितदृष्टिः स्वप्नशीलो विलोमो
भयकृदहितभक्षी नैकशोऽसच्छकृत्कृत् ॥ १४ ॥

Testimonia:

10 cited by Utpala on *BS* 93, 8 11-15 equal *BS* 93, 9-13 and *YY* 13, 10-14 14 - 15 and 13 cited by Utpala on *BS* 43, 17-18 14-15 equal *TY* 9, 9-10

Apparatus :

9b °विरुद्ध° B 9d ऽस्य मुनिभिः M 10a °रदनाग्र° M 10b ततः क्रमात् M 10c पूर्ण° M °परितपलवं B, °परिपेलवाश्च M 10a-12b फलं to कुलक्षयं om. M 12d वदेत् *BS* 13a क्षीरमिष्ट° B, क्षीरमृष्ट° *BS* 13b °विघट्टितेन *BS* Utpala, °विघट्टने M ऽथ M 13c °मध्य° om. M °खंडनं BM 13d om. Utpala फलं *YY* 14a खलिगेतिरं° M त्रस्तरूपो M 14b श्वसति *TY*, श्वसति M न्यस्तबाहुः M 14c ह° B, om. M विलोमो om. M 14d शुत् सकृच B, मुलकृच M, सकृशकृच Utpala

वल्मीकस्थाणुगुल्मक्षुपतरुमथनः स्वेच्छया दृष्टदृष्टि-
र्यायाद्यात्रानुलोमं त्वरितपदगतिर्वक्त्रमुन्नाम्य चोच्चैः ।
कक्षासन्नाहकाले जनयति च मुहुः शीकरं वृंहितं वा
तत्कालं वा मदाप्तिर्जयकृदथ रदं वेष्टयन् दक्षिणं च ॥ १५ ॥
इति बृहद्यात्रायां गजलक्षणेङ्गिताध्याय एकविंशतिः ॥ ३६० ॥

आवर्तसत्त्वद्युतिवर्णजातियानस्वराङ्गादिगुणोपपन्नाः ।
संक्षेपतोऽश्वा विजयाय राज्ञामावर्तलेशोपनयो यतोऽयम् ॥ १ ॥
अश्रुपातहनुगण्डहृल्ललाटशङ्खकटिवस्तिजानुषु ।
मुष्कनाभिककुदे तथा गुदे सव्यकुक्षिचरणेषु चाशुभाः ॥ २ ॥
ये प्रपानगलकर्णसंस्थिताः पृष्ठमध्यनयनोपरिस्थिताः ।
ओष्ठवङ्क्षिभुजकुक्षिपार्श्वगास्ते ललाटसहिताः सुशोभनाः ॥ ३ ॥
वालवह्निकिरणहेषितधूमज्वालादि चोद्यमे लक्ष्यम् ।
तुरगाणामत्रार्याः प्रकीर्तिता विष्णुगुप्तकृताः ॥ ४ ॥
तत्रोत्सर्गेणासनपश्चिमभागाश्रये ज्वलनमेषाम् ।
नेष्टमितरत्र शस्तं वामेतरपार्श्वयोस्तद्वत् ॥ ५ ॥

15a °गुन्म° M °क्षुत° M, °तृण° *TY* °रुमथ° om. B 15b °मुच्चम्य B M *YY* 15c कक्ष्या M *BS* Utpala मुमहच्छीकरं M *YY TY* वृंहते *TY* 15d तत्काले *BS* मदाप्तौ *YY TY*, मभाप्तो M °णश्च M, °ं वा Utpala Col. इति om. B इति महायात्रायां हस्ति(स्ती) क्षितविधिः एकोन-विंशोऽध्यायः M

Testimonia :

5 cited by Utpala on *BS* 92, 1

Apparatus

1a आवर्त्ति° B 1a-b °जातिषु यादुः M 1d °भावर्ति° B 2a अश्रुघात° M 2b °द्रले प्रोतशङ्खकरि° M 2c गुदेऽथवा M 3a प्रनाल° M 3c उष्टसक्थि° B, ओष्टवक्थि° M 4a °विकरण° B 4b °ज्वालाभिरोद्यमे M 4c-d °मंत्रर्याः प्रक्षिप्ता B 4d °गुप्ताकृताः B, गुप्तकराः M 5a °गासिजे B, °गेणाधः M 5b °मेवम् Utpala 5d °स्तयद् B

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

सममन्यत् पदकेसरपुच्छेषु ज्वलनदहनकणधूमाः ।
राष्ट्रभयरोगसम्भ्रमसपत्नचक्रापमर्दकराः ॥ ६ ॥

प्राक्फलतुल्यं पृष्ठे जघने वालेषु चैव निर्दिष्टम् ।
अन्तःपुरप्रकोपो मेढ्रज्वलने सधूमे वा ॥ ७ ॥

नित्यं च वालकिरणे दाहज्वालास्फुलिङ्गकणधूमाः ।
स्कन्धासनांसदेशे वधाय बन्धाय च रणेषु ॥ ८ ॥

वक्षोक्षिल्लाटभुजेष्वश्वानां हेषतां च वदनेभ्यः ।
ज्वालोत्पत्तिर्जयदा धूमोत्पत्तिः स्वामिनोऽभावाय ॥ ९ ॥

नासापुटाश्रुपातप्रोथशिरोलोचनेषु रजनीषु ।
विजयाय प्रज्वलनं ताम्रासितहरितशबलानाम् ॥ १० ॥

विजयाय सर्वैदेव हि सुशुक्लशुक्लवर्णयोर्ज्वलनमेषु ।
एवं च यथासम्भवमन्येष्वपि वाहनेषु फलम् ॥ ११ ॥

इष्टानिष्टव्यंजकमतः परं हेषितं समवधार्यम् ।
तच्च प्रसारिताचलशिरोधरोद्भूतमिष्टफलम् ॥ १२ ॥

ग्रासान्तर्वक्त्राणामुच्चैः स्निग्धानुनादि गम्भीरम् ।
द्विजपूर्णभाजनेष्टद्रव्यलग्नगन्धसुरमूलैः ॥ १३ ॥

Testimonia:

6-11 cited by Utpala on *BS* 92, 4 12-14 cited by Utpala on *BS* 92, 9

Apparatus :

6a सम्मध्यवादकेसर° M 6c °यशोकस° Utpala 6d °सत्त° B, प in marg.B², °सवर° M °वक्त्रा° Utpala °वमर्द° M, °पमर्दन° B 8b °लिङ्गश्ववधूमाः M, °लिङ्गानाम् Utpala 8d वधाय]धूमा Utpala 9a °क्षि° om. M 9b त्वश्वानां Utpala हेषिते M हेषितं Utpala च om. B 9d °त्पत्तिस्त्वभावाय M Utpala 10a °श्रुघात° B, °श्रुपाय° M 10b °लोचने च Utpala 11a सर्वमेव M 11b °शुक्ल° om. M °वर्णज्वलन° M °भेतेषु B 11d वाहने B 12b हेषितं Utpala समाधार्य M 12c तत्र B चलितप्रसारित° Utpala 13a °न्त-वक्त्रा° BM 13d °सुगन्धि° Utpala °सूरमूलेव M

खलिनान्नपानवर्मस्वाभ्युपकरणाभिनन्दिता चैषाम् ।
सर्वार्थसिद्धये स्याद्दक्षिणपार्श्वं विलोकयताम् ॥ १४ ॥

सन्ध्यासु दीप्तदिङ्मुखसम्भ्रमगाढमनष्टनिद्राश्च ।
हेषन्तो भयजनना वधबन्धपराजयकराश्च ॥ १५ ॥

वक्रीकृतवालघयो दक्षिणपार्श्वानुशायिनो नेष्टाः ।
वामचरणैः क्षितितलं घ्नन्तो ज्ञेयाः प्रवासाय ॥ १६ ॥

सजृम्भणं पृष्ठविधूनं च वालप्रकारस्त्वसकृल्लिलिक्षोः ।
पादेन पादाकलनं प्रसङ्गः सेनासमुद्योगदृशां हयानाम् ॥ १७ ॥

निद्रानिरोधालसनीलनेत्राः प्रध्यानशून्यस्मृतयो दिनेषु ।
निशासु चान्योन्यविरोधनष्टनिद्रास्तुरङ्गा न शिवाय भर्तुः ॥ १८ ॥

जंघे लिहन्व्रणरोमपङ्क्ती पादौ च संदष्टनुर्जयाय ।
विपर्ययः पश्चिमयोः प्रयत्नात् स्वयं तु यात्राभिमुखो नियम्य ॥ १९ ॥

मुहुर्मुहुर्मूत्रशकृत् करोति न ताड्यमानोऽप्यनुलोमयायी ।
अकार्यमीतोऽश्रुविलोचनश्च शिवं न भर्तुस्तुरगो विधत्ते ॥ २० ॥

आरोहति क्षितिपतौ विनयोपपन्नो यात्रानुगोऽन्यतुरगं प्रतिहेषितश्च ।
वक्त्रेण वा स्पृशति दक्षिणमात्मपार्श्वं योऽश्वः स भर्तुरचिरात् प्रतनोति लक्ष्मीम् ॥२१

इति बृहद्यात्रायां वाजिलक्षणेङ्गिताध्यायो द्वाविंशः ॥ ३८१ ॥

Testimonia :

15-16 cited by Utpala on *BS* 92, 11c 18 cited by Utpala on *BS* 92, 5 20-21=*TY* 9, 8+7=*YY* 15, 16+15=*BS* 92, 14+13; cited by Utpala on *BS* 43, 17-18 and By Śivarāja on P. 216.

Apparatus:

14a सितान्नपान° M °चर्म° M, °धर्म° Utpala 14b ऽभिर्यदीनामेषां B, °दिमुदितं चैषां M 14d °पार्श्वं Utpala 15a सन्ध्यासु M 15b °द्भ्र° om. M 15c हेषन्तो Utpala 17c-d पदा च पादावनप्रसङ्गः ननादमुद्योग° M 18b प्रधान° B, प्रध्वास° M 18c-d °निद्रानष्टा° Utpala 19a लिहन्त्य° M 19b संदृष्टतरं M 19d °मुखो यदि स्यात् M 20a °मूत्रमलं Śivarāja 20b न om. M 20d गन्तुस्तुरगे M ऽभिधत्ते *YY*, *TY*, *BS*, Utpala, Śivarāja 21b ऽन्यहयहेषणहेषितश्च M प्रतिहेषिते च B, प्रतिहेषते च *BS* Utpala 21c वक्त्रौ वा M दक्षिणवामपार्श्वं M 21d प्रचिनोति M *YY*, *TY*, *BS* col. इति om. B इति महायात्रायां अश्वेङ्गितविधिर्नाम विंशोऽध्यायः M

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

अन्यजन्मान्तरकृतं पुंसां कर्म शुभाशभम् ।
यत्तस्य शकुनः पाकं निवेदयति गच्छताम् ॥ १ ॥

ग्राम्यारण्याम्बुभूव्योमद्युनिशोभयचारिणः ।
रुतयातेक्षितोक्तेषु ग्राह्याः पुंस्त्रीनपुंसकाः ॥ २ ॥

पृथग्जात्यनवस्थानादेषां व्यक्तिर्न लभ्यते ।
सामान्यलक्षणोद्देशे श्लोकावृषिकृताविमौ ॥ ३ ॥

पीनोन्नतविकृष्टाङ्गाः पृथुग्रीवाः सुवक्षसः ।
स्वल्पगम्भीरविरुताः पुमांसः स्थिरविक्रमाः ॥ ४ ॥

तनुग्रीवशिरोनासाः सूक्ष्मास्यपदविक्रमाः ।
प्रसन्नमृदुभाषिण्यः स्त्रियोऽतोऽन्यं नपुंसकम् ॥ ५ ॥

ग्राम्यारण्यप्रचाराद्यं लोकादेवोपलक्षयेत् ।
संविक्षिप्सुरहं वच्मि यात्रामात्रप्रयोजनम् ॥ ६ ॥

पथ्यात्मानं नृपं सैन्ये पुरे चोद्दिश्य देवताम् ।
सार्थे प्रधानं साम्ये तु जातिविद्यावयोधिकम् ॥ ७ ॥

मुक्तप्राप्तैष्यसूर्याशु फलं दिक्षु तथाविधम् ।
अङ्गारदीप्तधूमिन्यस्ताश्च शान्तास्ततोऽपराः ॥ ८ ॥

तत्पञ्चमदिशां तुल्यं फलं त्रैकाल्यमादिशेत् ।
परिशेषदिशोर्वाच्यं यथासन्नं शुभाशुभम् ॥ ९ ॥

Testimonia :

1 cited by Śivarāja (p. 211) and by Govinda on *MO* 11, 100-101 6 cited by Utpala on *By* 13, 10

Apparatus :

1n M 23 follows 30, 3 1b कर्म पुंसां M Śivarāja शुभं वा यदि वाशुभं Govinda 1c पाकं शकुनो Govinda 1d गच्छतः Śivarāja 2d स्त्रीपुन्न° M 3a पृथग्गाख्य° B, पृथक्जात्य° M 3a-b °स्थानां एषां M 3c-d °लक्ष्यते देश-श्लोकावृष्टि° M 4a °विकृष्टांसाः B 4c °विनुताः M 5a °शिरोरस्काः BM 5c प्रसक्त° B 7a पश्यमानं · M 7c प्रदानं M साम्येषु M 8d °स्ततः परः M 9b °माविशेत् B 9c-d om. M

शीघ्रमासन्ननिम्नस्थैश्चिराद्दुन्नतदूरगैः ।
स्थानवृध्युपघाताश्च तद्वद्ब्रूयात् फलं बुधः ॥ १० ॥

क्षणतिथ्युडुवातार्कैर्देवदीप्तो यथोत्तरम् ।
क्रियादीप्तो गतिस्थानभावस्वरविचेष्टितैः ॥ ११ ॥

दशचैवं प्रशान्तोऽपि सौम्यस्तृणफलाशनः ।
मांसामेध्याशनो रौद्रो विमिश्रोऽन्नाशनः स्मृतः ॥ १२ ॥

हर्म्यप्रासादमाङ्गल्यमनोज्ञस्थानसंस्थिताः ।
श्रेष्ठा मधुरसक्षीरफलपुष्पद्रुमेषु च ॥ १३ ॥

स्वकाले गिरितोयस्था बलिनो द्युनिशाचराः ।
क्लीवस्त्रीपुरुषाश्चैव बलिनः स्युर्यथोत्तरम् ॥ १४ ॥

जवजातिबलस्थानहर्षसत्त्वैर्बलान्विताः ।
स्वभावानुलोमाश्च तदूनाः स्युर्विवर्जिताः ॥ १५ ॥

ककुटेभचिरिल्लिश्च शिखिवञ्जुलच्छिकराः ।
बलिनः सिंहनादाश्च कूटपूरी च पूर्वतः ॥ १६ ॥

क्रोष्टुकोलूकहारीतकाककोकर्क्षपिङ्गलाः ।
कपोतरुदिताक्रन्दक्रूरशब्दाश्च याम्यतः ॥ १७ ॥

गोशशकौञ्चलोमाशहंसोल्कोशकपिञ्जलाः ।
विडालोत्सववादित्रगीतहासाश्च वारुणाः ॥ १८ ॥

Testimonia :

16-19 cited by Govinda on *MO* 11, 106

Apparatus :

11a °पाराकैं° M 11c क्रीडादीप्तो M 12b °फलाशिनः M 12c °मेध्या-शिनो M 12d विमिश्रां नाशनस्तदा M 14c °क्षैवां B 15a एवं जाति° M 15a-b °स्थान...हर्षस्वरान्विताः M 16a कक्षुटेभगिरिल्यश्च B, ककुटेभविरिल्यश्च M, कुक्कुटेभचिरल्वाश्च Govinda 16b °चंचुल° M °छित्करः B, °सित्कताः M, °छिक्करः Govinda 16d कूटी पूरी M 17a-b कोष्टकोलूककाकोक्ष...पिङ्गलाः M 18b °हंसोरग° M, °हंसकोश° Govinda 18c विलालो° M, विलोमो° Govinda

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

शतपत्रकुरङ्गाखुमृगैकशफकोकिलाः ।
चाषशल्यकपुण्याहघण्टाशंखरवा उदक् ॥ १९ ॥

न ग्राम्योऽरण्यगो ग्राह्यो नारण्यो ग्रामसंस्थितः ।
दिवाचरो न शर्वर्यां न च नक्तंचरो दिवा ॥ २० ॥

द्वन्द्वरोगार्दितत्रस्तकलहामिषकांक्षिणः ।
आपगान्तरिता मत्ता न ग्राह्याः शकुनाः क्वचित् ॥ २१ ॥

रोहिताश्वाजवालेयकुरङ्गोष्ट्रमृगाः शशाः ।
निष्फलाः शिशिरे ज्ञेया वसन्ते काककोकिलौ ॥ २२ ॥

न तु भाद्रपदे ग्राह्याः सूकराश्च वृकादयः ।
शरद्यब्जादगोक्रौञ्चाः श्रावणे हस्तिचातकौ ॥ २३ ॥

व्याघ्रर्क्षवानरद्वीपिमहिषाः सविलेशयाः ।
हेमन्ते निष्फला ज्ञेया बालाः सर्वे विमानुषाः ॥ २४ ॥

ऐन्द्रानलदिशोर्मध्ये त्रिभागेषु व्यवस्थिताः ।
कोशाध्यक्षानला जीवितपोयुक्ताः प्रदक्षिणम् ॥ २५ ॥

शिल्पी भिक्षुर्विवत्सा स्त्री याम्यानलदिगन्तरे ।
परतश्चापि मातङ्गगोपधर्मसमाश्रयाः ॥ २६ ॥

नैर्ऋतीवारुणीमध्ये प्रमदाः सूतितस्कराः ।
शाक्तिकः शाकुनिर्हिंस्रो वायवीपश्चिमान्तरे ॥ २७ ॥

Testimonia :

20-24 cited by Govinda on *MC* 11, 107 30 equals *BY* 24, 3

Apparatus :

19b °कशर्प° B 19c गव° B, चाष्ट° M 19d °शल्यरवा M 20a नच ग्राम्यो वने Govinda 21a °र्दितत्रस्त Govinda 22a रोहिताश्वाज° M, रोहिताश्वज° Govinda 23a तु] च M ग्राम्यास् M 23b सूकरश्च B 23c वृक्षादयः क्रौंचाः Govinda 24d sपि मानुषाः M 27c शौर्णिकः B शाकुनी B

विषघातकगोत्वाभिकुहकज्ञास्ततः परम् ।
घनवानीक्षणीकश्च मालाकारस्ततः परम् ॥ २८ ॥

वैष्णवश्चरकश्चैव वाजिनां रक्षणे रतः ।
एवं द्वात्रिंशतो भेदाः पूर्वदिग्भिः सहोदिताः ॥ २९ ॥

राजा कुमारो नेता च दूतः श्रेष्ठी चरो द्विजः ।
गजाध्यक्षश्च पूर्वाद्याः क्षत्रियाद्याश्चतुर्दिशः ॥ ३० ॥

गच्छतस्तिष्ठतो वापि दिशि यस्यां व्यवस्थितः ।
विरौति शकुनो वाच्यस्तद्दिग्जेन समागमः ॥ ३१ ॥

भिन्नभैरवदीनार्तपरुषाक्षमजर्जराः ।
स्वरा नेद्याः शुभाः शान्ता हृष्टप्रकृतिपूरिताः ॥ ३२ ॥

शिवाश्यामारलाछुच्छुपिङ्गलागृहगोधिकाः ।
सूकरी परपुष्टा च पुन्नामानश्च वामतः ॥ ३३ ॥

स्त्रीसंज्ञा भासमषककपिश्रीकर्णच्छिल्लकराः ।
शिखिश्रीकण्ठपिप्पीकारुस्त्येनाश्च दक्षिणाः ॥ ३४ ॥

श्वेडास्फोटितपुण्याहगीतशंखाभ्युनिःस्वनाः ।
सतूर्याध्वयनाः पुंवत् स्त्रीवदन्या गिरः शुभाः ॥ ३५ ॥

Testimonia :

33 cited by Govinda on *MC* 11, 105 34 = *TY* 9, 20 and cited by Govinda on *MC* 11, 106.

Apparatus :

28a वृषलातक° M 28c °क्षणीका च B 28d °काराः परस्ततः M 30b श्रेष्ठश्चरो M 31d °दिक्स्त्येन M 32a °दानार्ति° B 32b परुषक्षामजर्जराः B, परुषाः क्षामन्धर्जराः M 32c-d नेद्यास्स्वनाश्शुभाश्शान्ताश्शिष्टाः प्रकृतिपूजिताः M 33a °शामा° B, °श्यमा° M °छुछु° B, °चुच्छु° M 34a °ञ्चाषाष° Govinda 34b °पिंजलाप्लवकम्बुर्कित्सका *TY*, °कपिश्रीकण्ठवित्करा: M, °पिकश्रीकर्णछिकराः Govinda °कपिश्रीकर्णीछत्करा: B 34c °कट्टपयीक° *TY*, °कण्ठपिप्याक° B, °कण्ठविष्फाक° M, °कण्ठपिकक° Govinda 34d दक्षिणे M, दक्षिणाङ्ग × *TY* 35a श्वेलास्फोटन-वादित्र° M 35c तुर्याध्ययनाः M 35d °दन्य M

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

ग्राम्यौ मध्यमषड्जौ तु गान्धारश्चेति शोभनाः ।
षड्जौमध्यमगान्धारा ऋषभश्च स्वरा हिताः ॥ ३६ ॥

रुतकीर्तनदृष्टेषु भारद्वाजाजवर्हिणः ।
धन्यौ नकुलचापौ च सरटः पापदोऽग्रतः ॥ ३७ ॥

जाहकाहिशशक्रोडगोधानां कीर्तनं शुभम् ।
स्तसंदर्शनं नेष्टं प्रतीपं वानरर्क्षयोः ॥ ३८ ॥

ओजाः प्रदक्षिणं शस्ता मृगाः सनकुलाण्डजाः ।
चाषं सनकुलं वामं भृगुराहापराहृतः ॥ ३९ ॥

छिल्करः कूटपूरी च पिरिली(?) चाहि दक्षिणाः ।
अपसव्यं सदा शस्ता दंष्ट्रिणः सविलेशयाः ॥ ४० ॥

श्रेष्ठे हयसिते प्राच्यां शवमांसे च दक्षिणे ।
कन्दकादधिनी पश्चादुदग्गा विप्रसाधवः ॥ ४१ ॥

जालश्चरणौ नेष्टौ प्राग्याम्ये शस्त्रघातकौ ।
पश्चादासवषण्डौ च खलासनहलान्युदक् ॥ ४२ ॥

कर्मसङ्गमयुद्धेषु प्रवेशे नष्टमार्गणे ।
यानव्यत्यस्तगा ग्राह्या विशेषश्चात्र कथ्यते ॥ ४३ ॥

दिवा प्रस्थानवद्ग्राह्याः कुरङ्गरुरुवानराः ।
अहस्तु प्रथमे भागे चाषवञ्जुलकुक्कुटाः ॥ ४४ ॥

Testimonia:

39a-b cited by Govinda on *MC* 11, 107

Apparatus:

36a ग्रामौ मध्यमषट्कौ च M 36c षट्ज(च)° M 36c-d गान्धारस्वभाश्च B 37c धन्येन कुलचाष्टौ M 38c चुतं B 39a प्रदक्षिणाश्शस्ताM 39b मृगाश्वनकुला° Govinda 39c चाषस्सनकुलो वामे M 39d °पराहृतः B 40a चीत्करः कूटपूती M 40b विरिली चाग्नि दक्षिणे M 40c अपसव्यास्सदा M 40d दंष्ट्रिणः].....M 41b शिवमांसौ M 41c कन्यका° M 42a जालश्चरणौ M 42b शस्त्रि° M 43c यानव्यस्तगता B 44c अहश्च M 44d °चुल° M

पश्चिमे शर्वरीभागे नप्तृकोलूकपिङ्गलाः ।
सर्व एव विपर्यस्था ग्राह्याः सार्थेषु योषिताम् ॥ ४५ ॥

नृपसन्दर्शने ग्राह्याः प्रवेशेऽपि प्रयाणवत् ।
गिर्यरण्यप्रवेशेषु नदीनां चावगाहने ॥ ४६ ॥

वामदक्षिणगौ शस्तौ यौ तु तावग्रपृष्ठगौ ।
क्रियादीक्षौ विनाशाय यातुः परिघसंज्ञितौ ॥ ४७ ॥

तावेव तु यथाभागं प्रशान्तरुतचेष्टितौ ।
शकुनौ शकुनद्वारसंज्ञितावर्थसिद्धये ॥ ४८ ॥

केचित्तु शकुनद्वारमिच्छन्त्युभयतः स्थितैः ।
शकुनैरेकजातीयैः शान्तचेष्टाविराविभिः ॥ ४९ ॥

विसर्जयति यद्येक एकश्च प्रतिषेधति ।
सविरोधोऽशुभो यातुर्ग्राह्यो वा बलवत्तरः ॥ ५० ॥

पूर्वं प्रावेशिको भूत्वा पुनः प्रास्थानिको भवेत् ।
सुखेन सिद्धिमाचष्टे प्रवेशे तद्विपर्ययात् ॥ ५१ ॥

विसृज्य शकुनःपूर्वं स एव निरुणद्धि चेत् ।
प्राह यातुररेर्मृत्युं समरं रोगमेव च ॥ ५२ ॥

अपसव्यास्तु शकुना दीक्षा भयनिवेदिनः ।
आरम्भे शकुनो दीक्षो वृषान्ते तद्भयंकरः ॥ ५३ ॥

तिथिवाय्वर्कभस्थानचेष्टादीक्षा यथाक्रमम् ।
घनसैन्यबलाङ्गेष्टकर्मणां स्युर्भयंकराः ॥ ५४ ॥

Apparatus

45a शर्वरीपश्चिमे भागे B 45d योषित् M 46b ऽपि] च M 46c °प्रवेशे च M 47d °संस्थितौ M 48a पापेत्र M 48d °संस्थितावं° M 49a-b °द्वारं वदन्त्युभयसंस्थितैः M 49d °विदोधिभिः B 51c सखेन M 52d चमरं B 53d विपांतस्तद्भ° B 54a °वारर्क्षभ° M 54c °सैंद° B

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

जीमूतध्वनिदीप्तेषु भयं भवति मारुतात् ।
उभयोः सन्ध्ययोर्दीप्ताः शस्तोद्भवभयंकराः ॥ ५५ ॥

चिताकेशकपालेषु मृत्युबन्धवधप्रदाः ।
कण्टकीकाष्ठभस्मस्थाः कलहायासदुःखदाः ॥ ५६ ॥

अप्रसिद्धिं भयं वापि निःसाराश्मन्यवस्थिताः ।
कुर्वन्ति शकुना दीप्ताः शान्ता याप्यफलास्तु ते ॥ ५७ ॥

आसिद्धिसिद्धिदौ ज्ञेयौ निर्हाराहारकारिणौ ।
स्थानात्क्रोशन् व्रजेद्यात्रां शंसते त्वन्यथागमम् ॥ ५८ ॥

कलहः स्वरदीप्तेषु स्थानदीप्तेषु विग्रहः ।
उच्चमादौ ध्वनिं कृत्वा नीचं पश्चाच्च दोषकृत् ॥ ५९ ॥

एकस्थाने रुवन् दीप्तः सप्ताहाद्भ्रामनाशकृत् ।
पुरदेशनृपाणां च ऋत्वर्धायनवत्सरात् ॥ ६० ॥

सर्वे दुर्भिक्षकर्त्तारः स्वजातिपिशिताशनाः ।
सर्पमूषिकमार्जारपृथुरोमविवर्जिताः ॥ ६१ ॥

परयोनिषु गच्छन्तो मैथुनं देशनाशनाः ।
अन्यत्र वेशरोत्पत्तेर्नृणां वाजातिमैथुनात् ॥ ६२ ॥

बन्धघातवधानि स्युः पादोरुमस्तकाभिगैः ।
अप्सस्यपिशितान्नादैर्वर्गमोषक्षतग्रहाः ॥ ६३ ॥

इष्टं वा गोरसान्नं वा भारद्वाजस्य दर्शने ।
चाषस्य पूर्णवक्त्रस्य महान् लाभः प्रदक्षिणे ॥ ६४ ॥

Apparatus

56a चिति° M 56b मृत्युबन्धुभयप्रदाः M 57a चापि M 57d याप्य-कला° B 58b °कांक्षिणौ M 58c स्थानाद्वासन् B 58c-d व्रजन यात्रां सते त्व° M 59a कलहिः B 59c स्वरं M 59d मोषकृत् B 60b °द्ग्रामघातकृत् M 62d नृपाणामतमैथुनात् M 63a °घातभयानि B 63b पादोरो° B M °मस्तकाहृतैः M 63c अयुपपिशि° M 63d °वैपमोषक्षतग्रहाः M 64c चावस्य पूर्व° M

वामदक्षिणगः श्रेष्ठः पुरस्ताच्च कपिंजलः ।
तित्तिरिः पृष्ठतः श्रेष्ठः सर्वत्रान्यत्र गर्हितः ॥ ६५ ॥

अनुलोमो वृषो नर्दन् धन्यो गौर्महिषस्तथा ।
गमनप्रतिषेधाय खरः प्रत्युरसि स्थितः ॥ ६६ ॥

उलूकी वामतः क्षेम्या दक्षिणेन च कोकिला ।
शर्करिश्च (?) मयूरश्च शस्यते दक्षिणे सदा ॥ ६७ ॥

वृकाः शृगालाः शार्दूला विडाला गर्दभाः शुनः ।
वामतोऽर्थकरा ज्ञेयाः कुरङ्गा दक्षिणेन च ॥ ६८ ॥

रिक्तकुम्भोऽनुकूलश्च शस्तोऽम्भोर्थी यियासतः ।
चौर्यविद्यावणिग्मित्तमुद्यतानां विशेषतः ॥ ६९ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां शकुनशुभाशुभाध्यायस्त्रयोविंशः ॥ ४५० ॥

पृष्ठतः पूजिता शान्ता शिवा मांसास्थिवर्जिता ।
क्रूरशब्दातिदीप्ता च क्रूरकर्मणि पूजिता ॥ १ ॥

पूर्वोदीच्योः शिवा शस्ता शान्ता सर्वत्र पूजिता ।
धूमिताभिमुखी हन्ति स्वरदीप्ता दिगीश्वरान् ॥ २ ॥

Apparatus:

the order in M is : 65c-d, 66, and 65a-b 65a °दक्षिणतः M 65d सर्वत्राप्यनुलोमगः M 66a अनुलोपुषो नदं M, लोमो वृषो गन्तु° M² 66d परावृत्युरसि M, परे प्रत्युरसि M² The order of verses after 66 in M is: 25, 11-16; 25, 4-10; 25, 1-3; 23, 64; and 23, 66-69. 67b गमनेन M कोकिलः M 67c कर्करीश्च M 68b विलाला M शशाः M 69a ऽनुलोमश्च M 69b ऽम्भोर्थमिति यासतः M 69c-d चौर्यवाणिज्यविद्याथभ्युद्यतानां M col. om. M

In M 24 follows 23, 69. 1a शस्ता M 1c °शब्दाश्च दीप्ताश्च M

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

[राजा कुमारो नेता च दूतः श्रेष्ठी चरो द्विजः ।
गजाध्यक्षश्च पूर्वाद्याः क्षत्रियाद्याश्चतुर्दिशम् ॥ ३ ॥]

सर्वदिक्ष्वशुभा दीप्ता विशेषेणाह्यशोभना ।
पुरे सैन्येऽपसव्या च कष्टा पूर्वोन्मुखा शिवा ॥ ४ ॥

याहीत्यग्निभयं शास्ति टाटेति मृतिचोदिता ।
धिग्धिक् दुष्कृतमाचष्टे सज्वाला देशनाशिनी ॥ ५ ॥

नैव दारुणतामेके स्वज्वालायाः प्रचक्षते ।
अर्काग्निनलवत्तस्या वक्त्राज्ज्वाला स्वभावतः ॥ ६ ॥

अन्यप्रतिरुता याम्या सा वन्धवघशंसिनी ।
वारुण्यामिरुता सैव शंसते सलिले मृतिम् ॥ ७ ॥

अक्षोभ्यश्रवणं चेष्टं धनप्राप्तिः प्रियागमः ।
क्षोभात् प्रधानभेदश्च वाहनानामसम्पदः ॥ ८ ॥

फलमा सप्तमादेतदग्राह्यं परतो रुते ।
याम्यायां तद्विपर्यस्तं फलं षट्पञ्चमाद्रुते ॥ ९ ॥

या रोमांचं मनुष्याणां शकृन्मूत्रं च वाजिनाम् ।
रावात् त्रासं च जनयेत् सा शिवा न शिवप्रदा ॥ १० ॥

मौनं गता प्रतिरुते नरद्विरदवाजिभिः ।
या शिवा सा शिवं सैन्ये पुरे वा संप्रयच्छति ॥ ११ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां शिवारुतनामाध्यायश्चतुर्विंशः ॥ ४६१ ॥

Testimonia :

3 equals 23, 30

3 om. M 4b °णाह्याशो° B, °णाद्यशो° M 4d सर्पोन्मुखा B 5b टेटेति M मृतवेदिका M 6b सज्वालायां M 6c अर्काग्न्यनिलव° M 6c-d °त्तस्माद्वक्त्रां B, °त्तस्या वक्त्रं M 6d लाला M 7b सोत्वन्धमृत° M, सा बन्धुवध° B 7c आरुण्यनिरुता M 8a अयोभ्य° B, अक्षोभ° M 8c क्षोभः M 8d °नां च सम्पदः M 9a-b सप्तमादेदग्राह्यं M 9b रुतं B, रुतः M 9d वदपंचमा° B °द्रुते B M 10a यो B M 10c च om. M

शस्तो नीडस्तु वैशाखे पादपे निरुपद्रवे ।
देशोत्थानं तु वल्मीकचैत्यधान्यगृहादिषु ॥ १ ॥

काकानां श्रावणे द्वित्रिचतुःशावाः शुभावहाः ।
गैरिकश्वेतचित्राश्च वर्णाश्चौराग्निमृत्युदाः ॥ २ ॥

अण्डावकिरणे घ्वांक्षा दुर्भिक्षमरकावुभौ ।
शावानां विकलत्वे वा निःशावत्वे कृताथवा ॥ ३ ॥

हरेदुपनयेद्वापि यद्द्रव्यं वायसोऽग्रतः ।
तन्नाशलब्धौ विज्ञेयौ हेमपीते विनिर्दिशेत् ॥ ४ ॥

रक्तद्रव्यं प्रदाघं वा न्यसन् गेहेऽभिदः स्मृतः ।
तृणभस्मास्थिकेशांश्च शयने स्वामिमृत्युदः ॥ ५ ॥

पुरसैन्योपरि व्योम्नि व्याकुलैरनिलाद्भयम् ।
सव्यमण्डलगैः स्वार्थमपसव्यैः परोद्भवम् ॥ ६ ॥

अकार्यसहितैर्भेदो रोधश्चकाकृतिस्थितैः ।
वर्गतश्चाभिघातः स्याद्विपुवृद्धिश्च निर्भयैः ॥ ७ ॥

Testimonia

1 cited by Utpala on *BS* 94, 5 2-3 cited by Utpala on *BS* 94, 7 4 cited by Utpala on *BS* 94, 15 5a-b cited by Utpala on *BS* 94, 18 5c-d cited by Utpala on *BS* 94, 12 6 cited by Utpala on *BS* 94, 10 7 cited by Utpala on *BS* 94, 8

Apparatus

1n M the order is 25, 11-16 (25, 11 follows 23, 66); 25, 4-10; 25, 1-3 1a नीलस्तु M 1b °पद्रवे om. B 1c देशोत्सादस्तु B 1d °ग्रहादिषु B, °शहादिषु M 2a कालानां B 2c गेरकश्वेतचित्राश्च B, गौरकश्वेतचित्राश्च M, चोरचित्रकश्वेताश्च Utpala 3a अस्मावकिरणे घ्वोक्षा B, अण्डन्यावकिरणे घ्वांक्षो M 3b °मरणावुभौ M 3d निःसावैकाण्डतायवा B 4c तत्प्राप्तिनाशौ B 4d हेमपात्रे B 5a च Utpala 5b न्यसन्] धान्यंUtpala 5c °स्थिकेर्णाश्च B 6c स्रोत्य° Utpala 6d पराद्भयम् M Utpala 7a °संहति° B, °संहत° Utpala 7b क्रोध° M °स्थिति: B 7c बहुतः स्वा° B, वर्गगैश्चा° Utpala 7d निर्दैयै: M

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy

उपानच्छतयानाङ्गशस्त्रच्छायावकुट्टने ।
मृत्युं तत्स्वामिनो ब्रूयात् पूजा स्यात् तत्पूजने ॥ ८ ॥

काष्ठरज्ज्वस्थिनिःसारकेशकण्टकभृद्रुवन् ।
व्यालाहिव्याधिशस्त्राग्नितस्करेभ्यो भयङ्करः ॥ ९ ॥

युद्धं सेनाङ्गसंस्थेषु मोषकृत् स्वावलेखने ।
चरन्निशि विनाशाय दुर्भिक्षं धान्यमोषकृत् ॥ १० ॥

वामपार्श्वस्थितः श्रेष्ठो दक्षिणाद्वापि वामगः ।
ध्वांक्षः पार्श्वद्वयेनापि शस्तो यात्रानुलोमगः ॥ ११ ॥

यातुः कर्णसमो ध्वांक्षः क्षेम्यो नार्थप्रसादकः ।
वामदक्षिणगो नेष्टो वा समानः प्रतीपगः ॥ १२ ॥

विरुवन् चाग्रतः पक्षे धून्वन् ध्वांक्षो भयप्रदः ।
प्रत्युरस्युपसर्पन् च संस्पर्शन् च तथा भवेत् ॥ १३ ॥

एकपादो चलत्पक्षः काको ऽवस्कन्दखेटकः ।
वधबन्धकरो वाशन् खरसूकरपृष्ठगः ॥ १४ ॥

Testimonia

8 cited by Utpala on *BS* 94, 14 9 cited by Utpala on *BS* 94, 40 10 cited by Utpala on *BS* 94, 11 11a-b cited by Utpala on *BS* 94, 29 12a-b cited by Utpala on *BS* 94, 25 14c-15 cited by Utpala on *BS* 94, 47

Apparatus

8a उपानदछत° B, उपानच्छस्त° Utpala °याता° M 8b °च्छत्र° Utpala °वकूतने B, °वकुट्टनैः M 9a °रज्जुस्थि° B, °रज्ज्वग्नि° M 9b °कन्दक° M, °कण्टकि° Utpala °भूद्रवन् B, °भृत् क्वणन् M 9c यानाहि° B 10a °संस्थे तु M 10B °कस्त्वावलेखने M, °कृत् खविलेखने Utpala 10d यान्यं° M, चान° Utpala 11a °स्थितिर्याति Utpala 12b क्षेमे नार्थप्रसाधकः Utpala 12c निष्टो B 12d पवमानः M 13a ब्रुवं चा° B, विरूपंश्चा° M 13b ध्वन्वन B 13c °रसुप° B, °रसि उप° M 13c-d °सर्पंश्च संस्पर्शंश्च B M 14b काली B ऽवस्कन्दचोदकः M 14c वासन् B, क्रोशन् Utpala 14d परसूकर° M

पङ्कदिग्धशरीरस्य वराहस्योपरिस्थितः ।
वायसः शस्यते यातुस्तूष्णीभूतो रुवन्नपि ॥ १५ ॥

क्षीरवृक्षाजमहिषीगोस्थितो गोरसप्रदः ।
अन्नदः पर्णविच्छेदी पानदो जलकुट्टनात् ॥ १६ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां वायसेङ्गिताध्यायः पंचविंशः ॥

नृहयातपवारणेभशस्त्रध्वजदेहानवमूत्रयन् जयाय ।
सभयो विचरन् विना निमित्तं न शुभश्चाभिमुखो भषन् लिखन् गाम् ॥१॥

उच्चैर्भषणं समागतानां दीनं वाभिरुतं रविं निरीक्ष्य ।
संघरदनजृम्भणे च नेष्टे प्रस्थानेषु तथा विधूनने च ॥ २ ॥

पूर्णास्यत्वं ग्राह्यकत्वं च यातुः प्रादक्षिण्यं मैथुनं चानुलोमम् ।
यालाकाले सारमेयस्य शस्तं पद्भ्यां मूर्ध्नः स्वस्य कण्डूयनं च ॥ ३ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां श्वेङ्गिताध्यायः षड्विंशः ॥

सिद्धार्थकादर्शपयोंजनानि बद्धैकपश्वामिषपूर्णकुम्भाः ।
उष्णीषभृङ्गारनृवर्द्धमानपुंयानवीणातपवारणानि ॥ १ ॥

Apparatus

15c-d यातुतुष्णी° B, यातूष्णी° M 16c पत्रछेदी B 16d पानभो M °कूटनात् M col. om. M

In M 26, 1-3 fallow 24, 11 1a नरहया° M 1b °देहानमूत्रयन् M 1c चीरन् M 1d शुभ in Marg. B शुभं चा° M भसन् B लिखन् om. M गं B 2a उच्चैरभषण B, उच्चैर्भाषणं M 2c संघरदनं विजृम्भणं B, संछर्दनजृम्भणे M नेष्टं B 3a ग्राहयकत्वं M 3b प्रदक्षिण्यं B चानलाभ्यं B, चानुलोम्यं M 3d मुर्द्धना B

Testimonia

1-6=*TY* 9, 11-16 =*YY* 17, 10-15 1a cited by Utpala on *BS* 42, 12

Apparatus

In B the order is 6; 1-5 In M chapter 27 follows 28, 1 1a °दश° in marg. B °पयोमृंगां° B, °मयां° Utpala 1b विध्यैक° B 1c °ग° B, °नु° M

In Public domain. Digitization Muthulakshmi Research Academy